

a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei

15. évfolyam - 6.szám

2007. december hó

A TARTALOMBÓL

Pretoria 2007 - Jelentés a Tanácsadó testületi ülésről

Éves rendes Közgyűlés Elnöki beszámoló - Möller díj - ICOMOS Műemlékvédelmi Panteon Szakbizottság beszámolóik II.

A Margati vár régészeti és építészettörténelmi kutatása

Felavattuk a Román András Archívumot!

**Jótekonysági Bál
a balsorsú műemlékek javára
2008.02.02.**

PRETORIA – 2007 - Jelentés a Tanácsadó testületi ülésről

Az idei évben, október 7-11 között Pretoriában szervezték meg az ICOMOS tanácsadó testületének évi rendes ülését. A vezetőség és a nemzeti bizottságok elnökeinek a tanácskozását egynapos tudományos konferencia vezette be, melynek témája „Az örökség és a globális felmelegedés” volt. Megdöbbentő statisztikákat és példákat lehetett látni a legveszélyeztetettebb helyekről. Kanadai, ausztrál, görög, japán példákat láthattunk arról, hogy a talajszerkezet megváltozásának következtében a felgyorsult erózió hogyan pusztítja el az épületek környezetét, milyen hatása van a vízszint és a hőmérséklet már ma is látható emelkedésének. Arról azonban nem hallhattunk, hogy szegényebb országokban belátható időn belül van-e bármi esély a védekezésre, vagy akár csak a veszély felmérésére?

De nem csak a temetők, az épületek, vagy a táj lehet veszélyben, hanem arra is láthattunk példát, hogy az éghajlatváltozás hatására bekövetkező elvándorlás vagy a gazdálkodás szerkezeti átalakulása hogyan tudja nagyobb környezet kulturális közegét alapvetően átformálni. A látott szempontok és lehetséges hatások alapján bizonyosra vehető, hogy Magyarország műemlékeire és környezetére, a tájra is hatással lesz az éghajlatváltozás, bár eddig ezzel még senki sem foglalkozott hazánkban.

A pretoriai egyetem adott otthont a 70 fős konferenciának. A Dél-afrikai Nemzeti Bizottság igazán kitett magáért, jó körülményeket teremtett a tanácskozáshoz. Legtöbbször egész nap ki sem kellett jönni az előadóterem épületéből, annyira egy helyre koncentrált a konferencia.

A megbeszélés fő célja az ICOMOS ügyeinek és gazdálkodásának áttekintése volt. A világ változásával, a világörökség bizottsági állandó szakértői tevékenységgel egyre több feladat hárul a szervezetre, amihez a megfelelő gazdasági feltételeket is meg kell teremteni. Ugyanakkor Michael Petzet elnök úr beszédében a szakmaiság további erősítésének szükségességét is hangsúlyozta. A szakszerűsége, a tudományos háttérre és a műemlékvédelem teljes környezeti összefüggéseire egyre nagyobb hangsúlyt kell fektetni. Csak alkalmas „monitoring”-al lehet az értékeket hosszútávon is megőrizni. Két kiemelt programot említve a magyar bizottságot szomorú „büszkeség” tölthette el, hiszen a verespataki aranybányák és a szabadkai színház ügye már magasabb szinten is szimbólum értékű eset.

Feladatul határozták meg a nemzeti bizottságok és a nemzetközi tudományos bizottságok kapcsolatának az erősítését, az információáramlás és a tájékoztatás rendszeresebbé tételével.

Két új tudományos bizottság létrehozására érkezett javaslat: Trópusi Építészet Bizottság és az Asztronómiai Szakbizottság felállítását javasolták. Létrehozásukról csak a közgyűlésen születhet határozat, bár egyik bizottság hírének hatására sem tört ki igazán nagy támogató lelkesedés.

A megszokottól eltérően idén már a tanácsadó testületi ülésen bejelentették a jövő évi Műemléki Világnap meghirdetett témakörét: Egyházi örökség, szent helyek.

Továbbra is kiemelt jelentőségű a fiatalok mozgósítása, a következő évi közgyűlésen kiemelt programként szerepelnek a fiatalok előadásai.

A karták, az elvek és az ajánlások között igen nehéz eligazodni. Javaslatként elhangzott, hogy vizsgálja felül az ICOMOS minden eddigi deklarációját. A látszólag teljesen jogos indítványt szerencsére sikerült elvetni, viszont a jövőre tekintve készül majd szabályozás a különböző állásfoglalások érvényességi körének és definíciójának kategorizálására. Az eddig megjelent dokumentumok ugyanis az ICOMOS történetének a része, utólagos átrendezésüknek nincs etikai alapja.

2008. szeptember 29. és október 4-e között kerül megrendezésre Quebec-ben az ICOMOS 16. közgyűlése. A város 400 éves fennállásának évfordulójára rendezett ünneppel és a vadászati szezon kezdetével esik egybe a közgyűlés. Az előadásokra vonatkozó első felhívás megjelenése novemberben várható. Michael Petzet elnök úr kilencévi elnöksége után nem pályázhat újra az elnökségre, ezért mindenféleképpen új elnöke lesz a szervezetnek. Biztosra vehető, hogy nem európai személyt választanak, a kanadai helyszín és az amerikai kontinens leszűkíti a lehetőségeket. Csakúgy, mint a viszonylag nagyszámú azonos súlyú nemzeti bizottság, akik az európai kultúrát és hagyományokat másképp látják, mint ahogyan azt mi értékeljük. Ez különös helyzetet teremt az európai kontinens számára és egyben az Európából más értékrend szerint megnyilvánuló tudományosságnak és metodikának. A műemlékvédelemnek fontos lenne, hogy ez a gondolkodásmód a jövőben is megőrizze jelentőségének megfelelő súlyát. Ennek a kérdésnek a megvitatása különös súlyt kapott az európai kontinens szekció ülésén. Az európai nemzeti bizottságok együttműködésének és erősítésének egyre nagyobb a szükségessége, segítség lehet az Európai Unióban rejlő lehetőségek kihasználása, amit sürgősen fel kell térképezni.

Fontos hír, hogy egy szerencsétlen párizsi ingatlanhelyzet miatt az ICOMOS elhagyni kényszerül jelenlegi irodáját, viszont ennek kapcsán ígéretes lehetőséghez jut. Reméljük az ígéret már 2009 végén teljesül. Ezt nevezték meg az új központ átadási határidejének. Lényegesen nagyobb területen, egy építészeti iskolával együtt egy átalakított épületben kap helyet az új központ. És ami még előny, hogy az iskola 100 fős előadótermeit is használhatja az ICOMOS.

Több ponton megerősítést kaptunk munkánkhoz. Eszerint kiemelt figyelmet kell továbbra is fordítanunk a civil szervezet szakmaiságának erősítésére, a szakbizottságokban folyó munka erőteljesebb támogatására és a műemlékvédelmi szemlélet kiterjesztésére - a világörökségen és a nyilvántartott műemlékeken túl minden olyan értékre, aminek elvesztése a jövőnk szegényíti. A jövő évi közgyűlés kiemelt jelentőségű lesz a szervezet életében, ezért fontos, hogy minél többen próbáljanak a Magyar Nemzeti Bizottságból is csatlakozni a konferencia tudományos programjához.

Nagy Gergely
elnök

Éves rendes közgyűlésünket nagyon jó hangulatban, szép és kellemes környezetben tartottuk meg 2007. november 28-án a BTM Aquincumi Múzeum volt ELMŰ épületében.

A közgyűlés előtt rövid tárlatvezetés keretében Sajti Zsuzsa ismeretőt tartott a felújított épületben kiállításra került anyagról.

Vendéglátónk, a BTM Aquincumi Múzeum igazgatója, Zsidi Paula köszöntője után hangzott el Nagy Gergely elnöki beszámolója:

Elnöki beszámoló az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság 2007. évi tevékenységéről

Májusban a pénzügyi beszámoló elfogadása miatt tartott rendkívüli közgyűlésen már bemutattam a vezetőség és az elnökség addigi tevékenységét. Ezért most az ezt követő időszak munkáját összefoglalom:

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottságának taglétszáma folyamatosan növekszik. Jelenleg 365 tagja van szervezetünknek. A vezetőség korábbi döntése alapján a tagfelvételnél a műemlékvédelem ügyéhez való szakmai kötődés a meghatározó. Ez teljes összhangban van a „nagy” ICOMOS koncepciójával, ahol a szakmaiság elmélyítésére egyre nagyobb hangsúlyt kívánnak fektetni.

A szakmai munka jelentős része a szakbizottságokban történik. Éves munkájuk összegzése a közgyűlésre most megjelent ICOMOS Híradóban követhető nyomon. Az iroda eredményesen fogja össze és szervezi a Magyar Nemzeti Bizottság munkáját. Keller Annamáriának és Pakulár Ibolyának külön köszönetemet fejezem ki lelkiismeretes munkájáért.

Az elmúlt közgyűlés óta egy vezetőségi ülést és két elnökségi ülést tartottunk. Eredményesnek bizonyult az alelnökök közötti munkamegosztás, ami az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság tevékenységének az átláthatóságát is segíti.

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság a műemlékvédelemnek továbbra is meghatározó civil szervezete. Nyilatkozatainkra odafigyelnek. A tokaji és az erzsébetvárosi világörökségi területeket érintő más szervezetekkel összehangolt fellépésünk hatására bízhatunk az erőműépítési programok és a városrekonstrukciós elképzelések jobbra fordulásában. Az óbudai Hajógyári-sziget ókori maradványainak megőrzése fontos feladat. Felkérésre Visy Zsoltot és Vladár Ágneszt delegáltuk a múzeumoktól és hatóságoktól független gondolkodású szakbizottságba.

Továbbra is igen nagy a visszhangja az ICOMOS- és a Citrom-díjunknak. Az esztergomi Kanonoksor „helyreállításának” nagy vitát kiváltó el nem ismerése érzékenyen érintette a helyieket. Örömmel fogadtuk, hogy helyszíni bejárásunk és az utólagos egyeztetés után az elbontásra ítélt jó állapotú fafödém és így az azon lévő mennyezetfestés úgy látszik mégis megmaradhat.

Nagy sikerrel zárult a Román András Nyári Egyetem. Kovács Erzsébet alelnök komoly szakmai programot állított össze, a noszvaji helyszín ismét kiváló otthona volt a rendezvénynek. Élénk szakmai vita alakult ki minden nap a társadalom és a műemlékvédelem kapcsolatáról. Magyar, holland, skót, erdélyi előadók tartottak előadásokat, amelyek anyagát külön ICOMOS Híradóban tervezzük megjelentetni – ezalkalommal is megköszönve a szervező, Kovács Erzsébet önzetlen munkáját.

Folytatódtak a műemléki séták. Ezek az épületlátogatással egybekötött előadások – csakúgy mint a Nyári Egyetem – a Magyar Építész Kamara akkreditált rendezvénye.

A Román András Archivum avatónnepségét december 7-én 15 órakor tartjuk, mindenkit szeretettel várunk ünnepi rendezvényünkre. Az archivum felépítése, a dokumentumok feldolgozása, rendszerezése és a pénzügyi feltételek biztosítása Szekeres Varsa Verának, Keller Annamáriának és Pakulár Ibolyának valamint Lázárné Szanádi Csillának és Horváth Gellértnek köszönhető. A több pályázati támogatással összeállított anyag most már az interneten is hozzáférhető.

Részteszünk a nemzetközi műemlékvédelmi szervezetek munkájában:

CIVVIH, Helsinki – Janotti Judit

Tusnád, Nagyszében európai elnökök ülése – Fejérdy Tamás, Nagy Gergely

A tusnádi konferencián Janotti Judit, Kovács Erzsébet, Babos Rezső, Kacs Kovics Fruzsina, Jelenik Katalin részvételét tudtuk segíteni.

A Nemzetközi Kulturális Turizmus ülésén Canterbury-ben Kovács Erzsébet képviselte szervezetünket. Tanácsadó testületi ülés - Pretoria - Fejérdy Tamás, Nagy Gergely

Janotti Juditnak megköszöntük az ICOMOS klubban kifejtett munkáját, Harangi Anna vette át feladatát. A legutóbbi rendezvényt már ő szervezte. A klub él és működik, három klubnapot tartottunk.

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság működésének pénzügyi feltételét támogatásokból (KÖH, TONDACH), valamint pályázatokból (NKA, NCA) biztosítottuk.

A jövőben további partnereket kell találnunk, akik vállalják a magyar műemlékvédelem ügyének segítségét. Irodánk fenntartása csak így biztosítható, ugyanis pályázatokból csak konkrét programok segítésére nyílik lehetőség. Megfelelő feltételek esetén anyagilag is szeretnénk támogatni a szakbizottságok munkáját. Tovább kell erősíteni kapcsolatainkat a hasonló civil szervezetekkel. Díjainkra nagy figyelmet kívánunk fordítani, fontos eszköze lehet a műemlékvédelem fontosságának széles körű szemléltetésére. Jövőre is meg kívánjuk rendezni a Román András nyári Egyetemet, részt veszünk a Műemléki Világnap szervezésében. 2008. október 1-5 között lesz a kanadai Québecben az ICOMOS tisztújító közgyűlése. Kiemelt érdekünk, hogy minél több magyar előadás gazdagítsa a tudományos konferencia programját. Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság pályázati lehetőségek kihasználásával segíti az előadók részvételét.

A következő évtől májusban kívánjuk megtartani az évi rendes közgyűlésünket, ahol a pénzügyi beszámoló megvitatásával egy tanácskozáson értékelhetjük egyesületünk szakmai munkáját.

Nagy Gergely
elnök

A közgyűlésen ünnepélyes keretek között adtuk át a Möller emlékérmét, és emlékeztünk meg a Panteon új tagjairól:

A Möller emlékbizottság idén Vukov Konstantinnak ítélte oda a Möller Emlékérmét. Laudációt Örsi Károly, a Möller-bizottság elnöke tartott.

Idén két új taggal bővült az ICOMOS Műemlékvédelmi Panteonja.

Fülep Ferenc és L.Szabó Tünde életéről és munkásságáról Visy Zsolt, illetve Winkler Gábor emlékezett meg.

ICOMOS MAGYAR NEMZETI BIZOTTSÁG

Műemlékvédelmi Panteon

L. SZABÓ TÜNDE (1943-2004)

Lőrinczné dr. Szabó Tünde DLA építész 1943. december 16-án, Gyulán született. A Budapesti Műszaki Egyetem Építészmérnöki Karán 1968-ban építészmérnöki, 1972-ben műemlékvédelmi szakmérnöki diplomát szerzett. 1968-tól 1986-ig a Somogy Megyei Tervező Vállalat – Somogyterv – építész tervezőjeként jelentős műemlék helyreállítási tervek sorát készítette el. Érzékeny, találékony alkotó, az épület eredeti értékeit tisztelő építész volt. A gálosfai kastélyszálló, a kisasszondi Sárközy-kúria, a somogyvári bencés Apátság, a kaposvári Arany Oroszlán Patika, a badacsonyi Szegedi Róza-ház és a balatonkeresztúri Festetics-kastély helyreállításának mintaszerű tervei is ezt bizonyítják. Műemlékhelyreállítási tapasztalatait cikkekkkel és előadásokkal is népszerűsítette.

A Somogyterv műtermeiben készítette el a szennai, Szabadtéri Néprajzi Gyűjtemény terveit, és tevékenyen részt vett a néprajzi múzeum megvalósításában is. Ezzel a munkájával kivívta a nemzetközi és a hazai szakmai körök elismerését. A mintaszerűen kialakított műemléki együttes 1982-ben elnyerte az Europa Nostra-díjat, így Ő volt a nagyhírű európai szervezet első magyar kitüntetettje, és a "Szennai Falumúzeum – a meglévő és magtartott faluközpontot folytató élő falut bemutató szabadtéri gyűjtemény – építészeti megformálásáért" ugyancsak 1982-ben Ybl Miklós-díjat is kapott. Munkájának eredményeiről később így vallott: „Az emberek ma másképpen néznek ezekre a házakra. Először volt a meg nem értés, hogy menteni akarjuk ezeket a házakat. Majd a rácsodálkozás...” – olvashatjuk egyik írásában. „A falu fejlődésnek indult. Van már a megyeszékhellyel összekötő útja, új híd a Deregényi patak felett. ... Az utcán esténként tehéncsorda baktat és a Falumúzeum portáin csakúgy, mint a faluban máshol, tyúkok kapirgálnak, kakas kukorékol, bárány béget. A múzeum része lett a falunak. ...”

1987-ben nevezték ki Somogy megye főépítészének. Nehéz feladatát mindvégig mintaszerűen oldotta meg: sokat tett a megye építészeti arculatának gazdagításáért és műemléki örökségének megőrzéséért. Az 1970-es évektől kezdve szorgalmazta a helyi védelem bevezetését Somogy megyében. Számtalan fontos társadalmi tisztséget is elvállalt. Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottságának vezetőségi tagja, a Város- és Faluvédő Szövetségnek – Hungaria Nostra – pedig mindvégig választmányi tagja volt. Tevékenységének elismeréseként 1990-ben, Műemlékvédelemért emléklappal tüntették ki.

Sokat tett a magyar műemlékvédelem népszerűsítéséért. Az Alpok-Adria Munkabizottság Történeti Központok Munkacsoportjában Somogy megyét képviselte. A munkacsoport második és harmadik jelentésében a megye mezővárosairól és népi építészetéről közölt figyelemreméltó tanulmányt. Kezdeményezésére és elképzeléseinek figyelembevételével a térség népi építészetéről kiállítási anyagot állítottak össze: a vándorkiállítást Közép-Európa minden országában és Brüsszelben is nagy sikerrel mutatták be. A kiállításnak először az Europa Nostra-díjjal kitüntetett Szántódpusztá adott helyet: a becses műemléki együttes helyreállításának is egyik társszerzője volt. Képességeit, munkásságát külföldön is ismerték és elismerték.

Szabó Tünde váratlanul és nagyon fiatalon távozott tőlünk. A magyar építészet kivételes egyénisége volt: tehetséges alkotó, megbízható szakember, igényes és eredményes tudományos kutató: a magyar műemlékvédelem kiemelkedő egyénisége, aki soha nem mondott nemet bármilyen kicsi, vagy nagy feladat várt rá.

ICOMOS MAGYAR NEMZETI BIZOTTSÁG

Műemlékvédelmi Panteon

FÜLEP FERENC (1919-1986)

Fülep Ferenc egyszerű, kilenc gyermekes család tagjaként látta meg a napvilágot Szerencsen. Tanulmányait a debreceni egyetemen végezte Járdányi-Paulovics István vezetésével, amelyet a háború kényszere egy időre megszakított. Debreceni díjtalan gyakornoksága után előbb a székesfehérvári múzeum élére került, majd Budapestre a Közgyűjtemények Országos Főfelügyelőségére, illetve a Magyar Tudományos Tanácshoz. 1951-től a Történeti Múzeum vezetője, majd az intézmény nevének visszaadása után: Magyar Nemzeti Múzeum, annak főigazgatója lett. Ezt a tisztséget haláláig töltötte be. Kandidátusi fokozatának megszerzése után a nagytétényi római tábor feltárásán, az intercisai feliratok feldolgozásán, majd egyre nagyobb intenzitással Pécs római ásatásain dolgozott. Munkásságának legjelentősebb része ennek az emlékműnek a feldolgozásával kapcsolatos, akadémiai doktori fokozatát erről írt monográfiájával szerezte meg. Kutatási eredményei mind a pannoniai későrómai emlékmű kutatása, mind a pannoniai ókereszténység története számára kiemelkedő fontosságúak.

Feltárásai során mindvégig figyelemmel volt a régészeti maradványok műemléki értékeire, mind Nagytétényben, mind Pécsen javasolta és támogatta műemléki programok megvalósítását. Erre Pécsen előbb a II. sírkamra ismételt feltárása kapcsán nyílt lehetősége, majd pedig különösen az ókeresztény mauzóleum előkerülésekor, hiszen ez a sírpítmény még töredékes voltában is kivételes gazdagságban és művészi színvonalon testesíti meg az ókeresztény művészet sopianae-i sajátosságait. Kezdeményezésére és közreműködésével elkészült a műemléki bemutatás terve, megírta előzetes tanulmányát és összefoglalóját, ami utóbb a mauzóleumot bemutató füzet vezető tanulmánya lett, de a halál megakadályozta abban, hogy a restaurált és védőépületben konzervált maradványokat kész állapotban is láthassa.

A régészeti lelőhelyek és helyszínek biztosítása, védelme, bemutatása figyelve középpontjában állt. A magyar UNESCO bizottság alelnökeként többször nyílt módja ráirányítani a figyelmet erre a témakörre. Ezzel függ össze az is, hogy 1980-ban az UNESCO szakértőjeként a helyszínen véleményezte az olduvai előember-leletek bemutatásának lehetőségeit. Elnöke volt az ICOM Magyar Bizottságának, és az ICOM 1977-es, Leningrádban és Moszkvában tartott kongresszusán megválasztották az azon belül létrehozott „ICMAH” elnökének (International Committee for Museums and Collections of Archeology and History). Ezt a tisztséget 1977 és 1983 között töltötte be, miután három évvel később, az ICOM 1980. október 27. és november 4. között Mexikóban tartott 12. kongresszusán ismételt megválasztották erre a tisztségre. Tevékenysége folyamatosan arra irányult, amint arról több alkalommal adott tájékoztatást szakmai körben, hogy a régészeti lelőhelyek műemléki kezelése megfelelő elismertségre jutva a kulturális örökség, a műemlékek szintjére emelkedjen. Másokkal együtt végzett előkészítő munkája és fáradozásai nem voltak hiábavalók, mivel 1985-ben megalakult az ICOMOS ICAHM (International Committee on Archaeological Heritage Management) nevű bizottsága.

Fülep Ferenc a tudományos és a kulturális örökség épített műemléki és régészeti emlékeinek megőrzése terén határainkon is túlnyúlóan fejtett ki széleskörű tevékenységet.

Sajnálattal láttuk hogy előző számunkban technikai okok miatt hiányosan jelent meg Visy Zsolt beszámolója, ezért most ismét közöljük azt kiegészített változatában:

RÉGÉSZETI MŰEMLEKHELYEK SZAKBIZOTTSÁG 2007. ÉVI BESZÁMOLÓJA

1. Itinerarium Hungaricum

A Jerem Erzsébet szerkesztésében készülő őskori kötet kiadására az NKA támogatásával végső fázisába került. A kötet megjelenése 2007 végére vagy 2008 elejére várható.

2. Állásfoglalás a pécsi cella septichora konzerválása és bemutatása tárgyában

A 2005-2006-ben lefolytatott régészeti kutatások igen nagy mennyiségű és számú, jelentős emlékekkel gazdagították ismereteinket és műemlékállományunkat a pécsi ókeresztény temető területén. Sajnálatos módon a 2007. március 31-ig tartó műemléki kivitelezési tervezés és kivitelezés során több esetben műemlékrombolással is járó, visszafordíthatatlan kár is keletkezett annak ellenére, hogy 2006 tavaszától, az ásatások lényegi befejezésétől rendelkezésre álltak – publikált formában is – az eredmények, valamint szakmai közmegegyezéssel pontos meghatározásra kerültek a műemléki bemutatás konkrét elvi és gyakorlati feltételei (ugyancsak publikálva 2006-ban). Az ezt az iránymutatást részben figyelmen kívül hagyó kivitelezés elleni folyamatos tiltakozás mellett írásos állásfoglalásokban fejtette ki tiltakozását az MTA Régészeti Bizottsága, az Ásatási Bizottság, az ICOMOS és annak Régészeti Szakbizottsága. A 2007 elején lezáruló vita a szakma vereségével végződött. Mivel elfogadhatatlan, hogy egy műemléki beruházásnál ne az örökségvédelmi szempontok játsszák az elsődleges szerepet, ne a műemléki maradványok legteljesebb bemutatása legyen minden résztvevő célja, érthetetlen a KÖH mint engedélyező hatóság passzivitása az ügyben. A hibák kijavítása elengedhetetlen és halaszthatatlan feladat, amit mielőbb meg kell tenni, és amelynek során a visszafordítható hibákat ki kell javítani, a visszafordíthatatlan pusztítások sebeit pedig kiállításrendezési módszerekkel kell gyógyítani.

3. Régészeti műemlékhelyek szakmai tanácskozás

A Ripa Pannonica mint tervezett világörökségi helyszín címmel 2007. április 16-án hétfőn került sor a bizottság ülésére és szakmai tanácskozására a Magyar Nemzeti Múzeum Széchenyi termében. Fejérdy Tamás ismertette a Világörökség lista magyarországi várományosait és az egyes jelöltek felkészültségi szintjét. A várományosi listán előkelő helyet foglalt el a Ripa Pannonica. Ügyelni kell a hiteleség kérdésére, a védelem egységességére és a magterülethez ill. a védelmi zóna határvonalának gondos meghatározására. Visy Zsolt beszámolt az eddigi tevékenységről. A szakmai adatbázis és terepkutatás megfelelően halad, ha a pályázat elkészítéséhez 2008-tól rendelkezésre fog állni a megfelelő pénzügyi háttér, 2009 végére remélhetőleg elkészül a nevezési pályázat. Beszámolt a Kultúra 2000 pályázat támogatásából 2005-2008. között elvégzett és tervezett tevékenységről. (Limes Adattár készítése, a Pécsi Légitrégészeti Téka légitrégészeti kutatásai, terepkutatások, virtuális rekonstrukció, konzerválás, ismeretterjesztő munkák, 2008-ban pedig egy kiállítás az Aquincumi Múzeumban). Szabó Máté a Limes Adattár munkálatairól számolt be. Jankovich-Bésán Dénes jelezte, hogy 280 lelőhelyről van szó, 80 önkormányzat területén, a pufferzónával lelőhelyek megduplázódnak. Fontos a lelőhelyek helyszíni ellenőrzése és az ingatlannyilvántartás ellenőrzése, valamint az egységes védelem. Zsidi Paula kiemelte, hogy a Világörökség leendő helyszínein országos és helyi védettség szükséges. Gróh Dániel bejelentette, hogy Visegrádon létrejött a Soproni Sándor Egyesület a római emlékek gondozására. Bíró Zsolt a Dunaszekcsőn (Lugio) megvalósított programokról számolt be, és a Magyar Limes Szövetség létrehozását javasolta Dunaszekcső székhellyel települések, önkormányzatok, civil és szakmai szervezetek részvételével.

4. A ripa Pannonica világörökségi pályázatának előkészítése

A tárgyévben két műhelykonferenciára került sor a Kultúra 2000 pályázati program keretében. Az első a bulgáriai Novaeban volt májusban, a második pedig Pécsen lesz novemberben. Mindkét műhelykonferencia megtárgyalta, ill. megtárgyalja a pályázati programokban történt előrehaladást, és lehetőséget nyújt a mintegy 20-25 résztvevőnek, hogy a terület római limesének a sajátságaival megismerkedjék. Jól halad a Frontier of the Roman Empire közös honlap, az egyes tagországok limes-adatbázisainak megteremtése, illetve feltöltése, tudományos kutatások végzése, közös kezelési program kidolgozása, az európai limest bemutató többnyelvű kötetek, valamint az egyes limes-szakaszokat bemutató kiállítások. Elkészültek a limest bemutató többnyelvű DVD-filmek. A ripa Pannonica magyarországi szakaszának az adatbázisa elkészült, feltöltése folyamatban van, számos újabb légifelvétel készült a római határvonalról, megtörtént Intercisa castellumának talajradar-felmérése.

A PTE Pécsi Légirégészeti Tékája révén kezdeményezés történt Dacia keleti limesének légirégészeti kutatására, aminek a Kultúra 2000 program magyar része és három székelyföldi múzeummal kötött szerződés az alapja. Megtörtént a mintegy 80 km hosszú sáv kijelölése, valamint az erre a területre vonatkozó lelőhelyek összeállítása, a repülések azonban bürokratikus akadályok miatt 2008-ra maradtak. Sor került azonban október 5-6-án az Énlaka konferenciára, amelyen Bajusz István (kolozsvári egyetem) a limes szakaszra vonatkozó ismereteket, Visy Zsolt pedig a világörökségi jelölés lehetőségeit foglalta össze.

5. Szakvélemény

A Budapesti Történeti Múzeum Aquincumi Múzeum felkérésére az ICOMOS Nemzeti Bizottság felkérést kapott az Óbudai szigeten folyó régészeti kutatások szakmai bizottságában való részvételre. A felkérésnek a Régészeti Emlékhelyek Szakbizottságából Vladár Ágnes és Visy Zsolt tesznek eleget. Az első megbeszélésen a szakbizottság tagjai a következőket javasolták:

- Mindent meg kell tenni a helytartói palota és környéke azonos helyrajzi számon szereplő területének visszavásárlására, mivel magánkézben maradása esetén nehezen biztosítható az idővel világörökségi helyszínné váló palota megfelelő gondozása;
- A sziget egyéb területeinek folyamatban lévő szondázó kutatásának függvényében a régészeti lelőhelyeket fel kell tárni;
- Különös figyelmet kell szentelni a Duna-híd szigeten átvezető nyomvonalának, ahol egyrészt út, másrészt esetleges toronymaradványok várhatók.

6. Személyi ügyek

A Szakbizottság 2007. április 16-án Visy Zsoltot megerősítette elnöki tisztségében, a leköszönő Mezős Tamás helyére pedig egyhangúlag Gróf Pétert választotta meg titkárául. 2007. augusztus 18-án elhunyt Szentlélek Tihamér társulati tag, aki a Régészeti Műemlékhelyek Szakbizottságának a munkájában haláláig aktívan részt vett. A tagság kegyelettel őrzi emlékét.

Visy Zsolt
szakbizottsági elnök

*

ÖRÖKSÉG DOKUMENTÁCIÓS SZAKBIZOTTSÁG 2007. ÉVI BESZÁMOLÓJA

Kutatás- szakértői feladatok:

1. Magyarországi kutatócsoport koncessziót nyert el a **szíriai Margat** várának építészettörténeti-régészeti kutatására és feltárására, mely feladat elvégzéséhez *szakbizottságunk felkérésre csatlakozott*. Margat vára az egyik legnagyobb keresztés-kori vár, magyar történelmi vonatkozásokkal. A 2007. évre tervezett kutatási, régészeti ásatási és építészeti fotogrammetriai felmérési feladataiban részt vett néhány különböző szakterületet képviselő szakbizottsági tagunk, akik szakterületük legjelesebb képviselői és tevékenységüket tiszteletdíj felvétele nélkül végezték.
2. **Merowe-gát Régészeti Leletmentő Project - Szudán (Núbia).**
A szudáni kormány Kulturális Örökség- és Turizmusügyi Minisztériuma nemzetközi felhívására egy magyar kutatócsoport a Nílus 4. kataraktájánál épülő duzzasztógát építése által elárasztandó terület egy szakaszára a régészeti örökségek leletmentése céljából koncessziós területet kapott. A nemzetközi összefogással megvalósuló munkát (British Múzeum, angol, német, amerikai és lengyel egyetemek, magyar kutatócsoport) a szudáni kormány nemzetközi gyakorlatban is ritkaságnak számító *leletmegosztási felajánlással támogatja*, mely a Szépművészeti Múzeumba kerül. A területen a *pattintott kőkorszakból*; a *Kerma birodalomból* (a fáraó-kori Egyiptom déli riválisa); az *Egyiptomi* uralom idejéből (az újbirodalom idején Egyiptom a mai Szudánra is kiterjesztette az uralmát); a *meroitikus birodalomból* (Kr.e. 8.-4. század); *posztmeroitikus korból*; valamint a *keresztény korból* (Kr.u. 6.-14. század) kerültek elő leletek, épületek, tumulusz és dobozsíros temetők. Szakbizottságunkat a leletmentés rajzi-építészeti fotogrammetriai felmérési- műemléki és régészeti rajzi dokumentáció készítésének munkálataiban való segítségre kérték fel. A térítésmentesen ellátandó feladatban 2 szakbizottsági tagunk vett részt.

Ismeretterjesztés, továbbképzés:

- Példaértékű együttműködés során elkészült a korábbi években a régész, művészettörténész, építész és műemlékes mérnökök közreműködésével a **Gönci pálos templom és a Bükkszentlélek – Dédesi pálos templom** és kolostor együtteséről az értékmentő és értékmegőrző komplett műemléki dokumentáció. A Magyarországi Pálos Rend kérésére mindkét műemlék teljes dokumentációjának 1-1 pl. sorozati köteteit a saját könyvtárunk bővítésére ajándékoztuk úgy, hogy két szakbizottsági tagunk ennek költségeit vállalta.

- **ICOMOS ICIP ülés Gent** (ICOMOS Kulturális Örökség Interpretálásának és Bemutatásának Nemzetközi Tudományos Bizottsága). Szakbizottságunk egy képviselővel, - aki tagja az ICIP- nek ! - részt vett az ülésen a résztvevő ICOMOS - Nigéria, - Bulgária, - Izrael, - USA (3-an), - Ausztrália stb. képviselői között 2007. március 23-án.

Témák: Karta (ENAME) elfogadása; ICIP-CIPA és ICIP-CIVA együttműködés (Építészeti fotogrammetriai és népi építészeti kontaktlehetőségek.)

- Az Örökség jövője Konferencia (The Future of Heritage) Gent, PoortAckere Monasterio 2007. március vége.

(Angol nyelvű, témái: a finanszírozás, teória, technikák, stratégia, menedzsment.)

- A **Kulturális Örökség Szalonja**, Louvre, Párizs. Restaurálás, Konzerválás, Hasznosítás.
A hagyományosan 1995. óta évente megrendezett tárlaton második éve veszünk részt egy tagtársunk képviselőjével. A műhelyek, /Workshopok, kiállítások, kerekasztal beszélgetések és előadások 20000 látogatóval 3000 nm²-en szerveződnek, a francia megyék és régiók képviselőitől kívül nemzetközi résztvevőkkel: Oroszország, Németország, Belgium, Kanada, Spanyolország, Finnország, Portugália, Olaszország stb.

- **21. CIPA Symposium 2007. Athén** (október 1-6). Az építészeti fotogrammetria nemzetközi bizottsága ülésének témái: Kulturális örökségek adatnyerés, műszaki felvételezés; **Dokumentálás**; 2 és 3 dimenziós GIS a kulturális örökségek területén; Vízalatti fotogramm. felmérési dokumentáció; Lézerszkennelés és modellezés, digitális rekonstrukció és 3D modellezés; Alacsony költségű rendszerek a kulturális örökség dokumentálásában és monitorizálásában, normák; Internetbázisú alkalmazások, stb.

Szaktanárságunk tevékenységi körét érintő témák, de sajnos a fentiekben említett számos anyagi kötelezettségvállalásunk mellett önköltségesen nem volt vállalható a költségek viselése, pályázati segítséget nem kaptunk. Így sajnos *nem sikerült* az év számunkra legfontosabb szakmai rendezvényén *résztvenni és képviselni az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottságot a CIPA Symposiumon.*

Több - szakterületet érintő - szakmai rendezvényen képviseltük a szaktanárságot:

- Castrum Bene konferencia 2007. május, Kőszeg.
  - Castrum Bene konferencia 2007. október, Visegrád,
  - XXIV. Műemléki konferencia, Komárom,
  - Világnapi Civil Fórum 2007. április 18., Budapest.
- Szaktanárságunk számos *szakmai civil szervezettel* tartja a kapcsolatot, részt veszünk rendezvényeiken képviselve szaktanárságunkat. (Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat, Castrum Bene, Budapesti Városvédő Egyesület, Porta Speciosa, Építész Kamara, Ybl Egyesület.)

Oktatási tevékenység:

- Folytatódott 2 előadónk számára a *Kolozsvári Bolyai Egyetem Műemlékvédelmi Szakmérnök-képzésének* Műemlékek dokumentálása tantárgy oktatási feladata, ahol a tananyag leadását követően hagyományosan az eltelt időszak szakterületi érdekességeit ismertettük a hallgatósággal. (Pálos rendi dokumentálás, Leletmentés Szudánban, Margat vára Szíriában stb.)

Györfy Ilona
szaktanársági titkár

*

SZÍRIAI MAGYAR RÉGÉSZETI MISSZIÓ – ICOMOS KÖZREMŰKÖDÉSEL

A MARGATI VÁR RÉGÉSZETI ÉS ÉPÍTÉSZETTÖRTÉNETI KUTATÁSA

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Építészeti és Régészeti **Örökség Dokumentációs Szakbizottsága** örömmel fogadta el a szakértői közreműködési felkérést a Közel-kelet egyik legnagyobb és leghíresebb kereszt-es-kori erődjének feltárására és hasznosítási tervek kidolgozására. A megtisztelő feladat a Margati vár régészeti és építészettörténeti kutatását szolgáló teljes dokumentálási-, műemlék informatikai modell készítési-, építészeti fotogrammetriai felmérési munkák szakmai irányítását jelenti. A Szakbizottság létrehozásakor is megfogalmazott irányelvekkel egybeesik, hiszen fontos a szakértelem *gyakorlati* hasznosítása, és korrekt-precíz dokumentációval szolgálva a módszertanában folyton gazdagodó, egyre igényesebb falkutatást és régészetet egyre könnyebbé válik kiolvasni a műemléken az eltelt korok, évszázadok nyomait. Az emléktárgy történeti megismerése pedig azonos a szellemi és geometriai lenyomatok megértésével.

Szíriát gyakran emlegetik a civilizációk bölcsőjeként, ami különösen igaz a partvidéki régióra, hiszen évezredek át a civilizációk közti olvasztótégely és tengeri kapu szerepét töltötte be. Itt született meg az emberiség első ABC írása, s itt létesült a történelem első nemzetközi kikötővárosa (Ugarit). A terület a kereszt-es hadjáratok korában is megtartotta kiemelkedő szerepét, itt épült fel a korszak legnagyobb és egyik leghíresebb erődjeként **Margat vára** (Qal'at al-Marqab). A tengerparti útvonal felett magasodó kihalt vulkáni kúpra először egy helyi arab törzs épített erődöt 1063/64-ben, ami 1104 körül rövid időre bizánci kézbe került, de a kereszt-eseknek már ismét a helyi lakosoktól kellett elfoglalniuk 1117 körül. A vár a 12. század második felére az Antiochiai hercegség legbefolyásosabb családjának lett a székhelye. 1187-ben a várat a **Johannita Lovagrend** kapta meg, akik azonnal elkezdték a korszak egyik legnagyobb várának a kiépítését, mely egyben a rend legfontosabb szentföldi vára lett. Fénykorában a várból országnyi területet igazgattak a lovagok, s Margatnak a rettegett asszasszin szekta mellett nagy és távoli muszlim városok is védelmi pénzt fizettek. A források szerint a vár legelőkelőbb vendége, **II. András magyar király** volt 1218 elején, aki a vár fenntartására nagy összegű évjáradékot rendelt küldeni királyságából örökkön-örökké. A dupla falgyűrűvel védett hét hektár alapterületű erődítmény épületeinek zöme a johannita periódushoz kapcsolható; a hegytető déli részén a lovagrend erődje állt, a többi területet a várhoz csatlakozó középkori település foglalta el, lakóépületekkel, templomokkal és a valeniai püspök palotájával. Margatot néhány évvel a kereszt-es államok végleges eleste előtt, 1285 tavaszán foglalták el a mamlúkok hosszú ostromot követően. Az utolsó nagyszabású építkezések a 13. század végén történtek a várban, bár katonai funkcióját még évszázadokig megtartotta.

A *Szíriai-Magyar Régészeti Misszió* Major Balázs (arabista, régész, történész) vezetésével 2000 óta dolgozik a szíriai tengerparti régió páratlanul gazdag régészeti örökségének feltárásán és számbavételén. Ennek során számos eddig nem ismert későantik és középkori lelőhelyet (települések, lakótoronyok, malmok, barlangvárak... stb.) találtak és dokumentáltak. A magyar kutatócsoport eddigi munkája elismeréseként a Szíriai Kulturális Minisztérium és a Régészeti Főigazgatóság a Szíriai-Magyar Régészeti Missziót kérte fel Margat feltárására, dokumentálására és bemutathatóvá tételére. Szíria kiemelt és egyre erősödő figyelmet szentel az ország gazdag kulturális örökségének megőrzésére és bemutatására a világ számára. Ebben a munkában felkéréssel részt vevő országok számára megtisztelő a feladat, egyedi lehetőségeket kínál, különösen mivel köztudottan csökken azoknak a kiemelt fontosságú lelőhelyeknek a száma, ahová külföldi kutatócsoport megbízást kaphat.

A Szíriai-Magyar kutatócsoport a több évre tervezett munka első szezonját 2007. október 8-november 18-ig végezte Major Balázs (Pázmány Péter Katolikus Egyetem) és Edmond al-Ajji (Szíriai Régészeti Főigazgatóság) vezetésével. A munkálatokban több magyar intézmény (Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapesti Műszaki Egyetem, Magyar Nemzeti Múzeum Visegrádi Mátyás Király Múzeuma, Szépművészeti Múzeum, ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Építészeti és Régészeti Örökségek Dokumentálása Szakbizottsága, Baranya Megyei Múzeumok Igazgatósága, Avicenna Közel-Kelet Kutatások Intézete) szakemberei és más magyar és szír kollégák is részt vettek. A tudományos együttműködés mellett a felsőoktatási kapcsolatok ápolására is kivételes lehetőség nyílt, így a project elvégzésére szerveződött konzorcium munkája szíriai és magyar egyetemek diákjainak együttműködésére is épül.

Margatban, a világ egyik legjelentősebb és legnépebb kereszties várainak egyikében még sohasem folyt régészeti feltárás. Az idei munkálatok a belső vár területének régészeti és építéstörténeti kutatására koncentráltak. A régészeti munka első helyszíne a vár mára teljesen elpusztult **nagyterme** volt, ahol egy szelvény feltárásával nemcsak a johannita nagyterem teljes szerkezeti rekonstrukciójához elegendő adatot sikerült nyerni, de előkerültek egy korábbi nagyterem maradványai is. A második ásatási terület a várudvar keleti boltozott terei feletti több mint 1030 m² alapterületű **terasz** feltárása volt.

Itt a kereszties korban épült többperiódusú lakóépületek maradványai kerültek elő gazdag leletanyag (több ezer kerámiatöredék, érmék, számszeríjhegyek valamint egyéb fém és üvegtárgyak) kíséretében.

A leletek és az építészeti kivitelezés alapján egyértelműen kifinomultnak nevezhető lakóterek megtalálása valószínűsíti, hogy a lovagrendi vár elitje a hosszú, békés periódusok idején az eddig is ismert nagy boltozott tereken kívül élhetett. A tetőterasz egyik legérdekesebb lelete egy hatalmas, faragott kövekből készült kör alakú építmény volt, mely minden valószínűség szerint egy emelődaru alépítménye volt.

A freskókutatás elsősorban a **kápolna** északkeleti sekrestyehelyiségében és az apszisban megmaradt freskók állagfelmérésére összpontosított, de a főhajó déli falán 3 m-es magasságban nyitott kutatószonda egy nagy felületű, eddig nem ismert freskóciklus keleti szakaszát találta meg a későbbi vakolat alatt, melynek teljes feltárása és konzerválása a következő szezon feladata lesz.

Már az idei szezonban megkezdődött a vár területén szétszórt rendkívül gazdag faragott kőanyag dokumentációja és egy lapidárium kialakítása. A misszió egyik kiemelt feladata a vár fotogrammetriai dokumentációjának elkészítése, ami az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Dokumentációs Szakbizottságának tagjai, Győrfi Ilona és Vajda József vezetésével készül. A több évtized alatt kialakított, és folyamatosan fejlesztés alatt álló IMS (Integrated Measuring System) mérési és feldolgozási technológiával készített fotogrammetriai műemléki dokumentálási eljárásuk számos hazai, és külföldi világörökségi helyszínen bizonyított és biztosította a szerteágazó szakterületi kompatibilitást.

Az idei évadban a belső kaputorony épületegyüttesének alap és több metszetrajza; a nagyterem és a terasz feltárt részeinek régészeti alaprajza valamint a kápolna alaprajza és hosszmetSZete készültek el a freskók teljes fotogrammetriai felmérésével. Az így elkészült állapotrögzítési és értékmegőrzési dokumentáció kiindulási alap további művészettörténeti, építészeti, régészeti értékeléshez, restauráláshoz, diagnosztikai vizsgálatokhoz... Ezek a felmérések szolgálnak majd az építészeti rekonstrukciók alapjául, s az épület történeti megismerése során a tér-idő paraméterek összerendelésével a háromdimenziós tér négydimenzióssá nyílik, s megvalósítható a történelmi folyamatosság.

Győrfi Ilona – Major Balázs

ROMÁN ANDRÁS ARCHÍVUM - www.romandandrasarchivum.hu

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság 2005 végén határozta el a Román András Könyvtár és Dokumentációs Központ létrehozását, melynek Archívuma Dr. Román András hagyatékát öleli fel. A dokumentációs tár mintegy 6000 darab ritka könyv, kiadvány és dokumentum mellett, főként Magyarország és Európa építészeti alkotásainak megmentésére váró, felújított, vagy éppen már elenyészett műremekeit megőrkítő, körülbelül 15000 diaposzítívából áll. Az írott anyagok mellett ez a képanyag egyedülálló dokumentumai a több évtizedes szakmai munkának.

Számos tagunk és vendégünk jelenlétében 2007. december 7-én délután 3-kor, ünnepélyes és meghitt keretek között került sor az ICOMOS Titkárság irodahelyiségeiben a "Román András Archívum" felavatására művészvendégek, Húvösvölgyi Ildikó és Szabó Gyula Győző közreműködésével.

Román András felesége, Szekeres Varsa Vera jelenlétében Nagy Gergely elnök, Fejérdy Tamás nemzetközi alelnök és Winkler Gábor tiszteletbeli elnök avatták fel a Román András Archívumot, melynek dokumentációs része Román András volt hivatali szobájában található.

Az Archívum képanyaga az interneten vált elérhetővé www.romanandrasarchivum.hu

Ünnepi köszöntő beszédet Fejérdy Tamás tartott, melynek szövegét teljes egészében adjuk közre:

Különleges alkalomra gyűltünk itt össze, legalábbis jómagam egészen biztosan nem emlékszem hasonlóra sem az immár több évtizedes műemlékes, sem az ICOMOS-os pályafutásomból. Olyan intézmény létrejöttéről van szó, amely egyetlen személy, Dr. Román András látszólag szubjektív válogatása, munkája és rendszerető-rendszerező törekvése eredményeként az egész szakmai közösség számára válik hozzáférhetővé.

Mindkét állítást fontosnak, és ezért valamivel bővebben kifejtendőnek tartom.

Kezdjük a történeti, azaz időrendi sorrendnek is megfelelően a személyes vonatkozással. Bár azt hiszem, nem tévedek abban, hogy Dr. Román András ebben a közben, az itt megjelentek számára tényleg nem szükséges sem bemutatni, sem méltatni, mégis, nagyon fontosnak, és mostani ünnepi avatás szempontjából döntőnek tartom, hogy először Róla és az Ő munkásságáról szóljak.

Arról a szerteágazó tevékenységről, amelyet András a műemlékvédelem szinte minden ágában kifejtett, és amely számára is és számunkra is elképzelhetetlen lett volna anélkül a mindig friss, mindig fogadóképz érdeklődés nélkül, amely András személyiségének egyik lényegi vonása. Legyen szó a műemlékvédelem és az urbanisztika kapcsolatáról, amelynek meghatározó jelentőségére éppen ő mutatott rá talán a legkorábban is, de biztos, hogy a leghatásosabban és a legkövetkezetesebben... vagy legyen szó a népi építészeti emlékek sajátosságairól; a műemlékvédelem társadalmasításáról, nagysikerű hazai és nemzetközi rendezvényekről és persze oktatás-képzés műemléki ügyeiről.

Minderről persze úgy, hogy a hazai és – ha lehet, még átfogóbb mértékben – a nemzetközi környezetet, mármint szakmai környezet csaknem teljes lehetséges közegére való kitekintéssel és beletartozással élő és alkotó részévé vált maga is.

Román András nagyszerű írásai, mindig nyomdakészre kidolgozott előadásai és beszédei – természetesen egyszeri, megismételhetetlen személyes alkotások, azaz nem következnek automatikusan ebből a közegből és az általa kialakított (egybegyűjtött) anyagról, de mégsem egészen függetlenek ettől.

Nagyon jónak és fontosnak tartom, hogy az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága felkarolta és idáig juttatta azt a kezdeményezést, hogy ez a Román András Archivum így, egyben tartotta az András által egybegyűjtött anyagot, fennmaradjon. Ha lehet – és lehessen! – még nagyobb köszönet illeti Szekeres Varsa Vera Asszonyt, aki ezt a kezdeményezést kezdettől fogva és alkotó módon támogatta – pontosabban: hozzájárult ahhoz, ami e hozzájárulás nélkül nem is lett volna megvalósítható. Vera „Igen”-je nem egy statikus-passzív egyetértést, hanem a folyamatosan fenntartó együttműködést jelzi ezen archívum számára. Román Andrásnak az egyik, szélesebb körben talán kevésbé ismert műve: diapozitívok ezreinek a félelmetesen rendben tartott, ezért jól használható módon a szakma szolgálatába való állítása. Ennek hozzáférhetővé tétele végképp Vera asszony különlegesen nagy értékű hozzájárulása a Román András archívumhoz.

Még sokat, és főleg nagyon szívesen beszélnék Andrásról... de ezt most mégsem folytatom. Minden előadásomban kell, hogy említsem, hivatkozzam, utaljak rá – tényleg jelen van számomra... így aztán még fájdalmasabb a hiánya. Ez az, ami miatt mégsem tudom folytatni, illetve ami miatt a másik állításra térek át, azaz a szakmai közösség számára hozzáférhetővé tett archívumról szólnék még:

Mert bár egyetlen személy, Román András tükrében látja és láttatja a szakmai – műemléki világot ez az Archivum – ez önmagában egy egész univerzumot tükröz!

Elsődleges értéknek tartom, hogy nemcsak egy gazdag szakmai forrás-anyagról van szó, persze arról is! – hanem egy történelmi fotó is ez egyben: a műemlékvédelem, a magyar műemlékvédelem egy fontos időszakáról. Más szavakkal: ez az Archivum egyszerre nyújtja az egyes részletek tanulmányozhatóságának a lehetőségét, akár máshol fel sem lelhető dokumentumokra gondolva, és így is méltó elemzésre, akár átfogó kutatásra, mint egyetlen egész, mint egy mű. Mondhatnánk persze, hogy bármennyire a tudatosság és a rendszerezési készség és hajlam vezette Andrást, mégis sok esetlegesség lehet abban, hogy éppen mi került, mi van ma az Archívumban.

Én meg azt válaszolom erre, hogy igen, lehet – de ez a látszólagos hiány valójában saját magában is megjelenít valamit a saját korából, a létrejöttének körülményeiről, lehetőségeiről, adottságairól – és el nem felejtendő módon: Román András személyes dinamizmusáról.

Az Archivum, ahogy ma láthatjuk, és felavatva használatba vehetjük, sokak közös erőfeszítésének gyümölcse. Ismételt köszönet illeti Szeres Varsa Verát; az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Titkárságának valamennyi munkatársát (nem feledve a sikeres pályázatokat készítő Illy Lucát sem, aki csak „volt munkatárs”): azaz: Keller Annamáriát, Pakulár Ibolyát, ideértve Kovács Erzsit is persze köszönet a KÖH-nek a helyért, remélve a folyamatosságot ebben a támogatásban is!

A könyvtári rész, azaz a dokumentációs rész katalogizálását Lázárné Szanádi Csilla készítette, elfogulatlanul mondanám, hogy osztályon felüli minőségben.

Ugyanezt mondhatjuk el – a köszönetet és a minőségi elismerést – illetően – Horváth Gellért munkájáról is, aki a WEB, azaz világháló megjelenést készítette, ami nemcsak szép (ez is fontos!) de jól kezelhető is, és köszönet Szegedi Krisztiánnak, akinek szintén a honlap életre-keltésében volt jelentős szerepe.

Korszerűen itt kellene befejeznem a web címmel, azaz a www.romanandrasarchivum.hu említésével.

Mégis, még egy köszönetet sehogyan sem szeretnék elfelejteni. Ez pedig Andrásnak szól, aki mindezzel és még annyi mással megajándékozott, és folyamatosan megajándékoz bennünket.

Köszönjük.

Budapest, 2007. december 7.

Néhány pillanatkép az avatásról:

Szomorúan értesültünk Détszy Mihály elhunytáról. Arnóth Ádám személyes megemlékezését közöljük:

Meghalt Détszy Mihály.

Détszy Mihály Borsod-Abaúj-Zemplén megye műemlék-felügyelője volt 1957-től 1982-ig, amikor ezt a feladatot átadta nekem. Amegyével még az 50-es évek elején ismerkedhetett meg, amikor pályáját kvitelezőként itt kezdte. Minisztériumban, majd a Várgondnokságon eltöltött rövid időszak után 1957 áprilisában került az akkor alakult Országos Műemléki Felügyelőség Igazgatási Osztályára, ahol nyugdíjba vonulásáig dolgozott. Kezdetben egész Észak-Magyarország tartozott hozzá, később már csak Borsod és Szolnok megye. A felügyelet mellett jelentős tervezői, kutatói munkát is végzett, és igen sokat publikált. Műemlék-helyreállító tervezőként legtöbbször Egerben, majd Sárospatakon dolgozott. Az ő nevéhez fűződik az egri vár gótikus püspöki palotájának helyreállítása és a pataki városfalak, bástyák egy részének felújítása, a Vörös-torony és a palota több munkájának megtervezése, és a várakozások kiemelése. Kutatóként a helyszínen és a levéltárakban egyaránt működött. Kutatásai eredményeként tudjuk többek közt, hogy a középkori pataki vár nem jelenlegi helyén, hanem Újhely fölött állt, és tőle tudjuk, hogy a vár híres loggiáját Lórántffy Zsuzsanna építtette. Kutatásait rengeteg, igen alapos cikkben tette közhírré. Legfontosabb írásai a pataki vár építéstörténetével foglalkoznak, több vaskos kötetben, de írt sok apróbb cikket a Szádvártól a sajkócai templomig egyéb műemlékeinkről és főképp a magyar 16-17. századi építészetről. Még az ötvenes évek közepén írta nagy, kétkötetes összefoglaló építéstörténeti könyvét Szentkirályi Zoltánnal, amely középiskolai tankönyvnek készült, de mindenki használja azóta is, hiszen méltán jelent meg újabb és újabb kiadásokban.

Szakmai munkája mellett feltétlenül megemlítendő, hogy Détszy Mihály igen színes egyéniség volt. Építész-pályafutása előtt megszerezte a klasszika-filológiai diplomát is, amelyet műfordítóként is hasznosított: Apuleius és Lukiánosz egyes művei mellett az ő fordításában olvasható fél évszázada Longosz Daphnisz és Chloéja.

Közismert továbbá, hogy nagy zenekedvelő volt (csellistaként játszott a Lutheránia zenekarában), és kiváló humorérzékét szinte végig megőrizte.

Igen közkedvelt, szeretetreméltó kollégánkat veszítettük el, akinek emlékét megőrizzük.

Arnóth Ádám

És már néhány, a naptárba előjegyezhető 2008-as programok közül:

JÓTÉKONYSÁGI BÁL A BALSORSÚ MŰEMLÉKEK JAVÁRA a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal munkatársainak szervezésében

Korábbi sikeres hagyományokat felelevenítve, a 2007-es bál sikerén felbuzdulva a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal munkatársai 2008-ban is megrendezik jótékonyági báljukat, amelynek **teljes bevételét egy vagy több pusztuló épített értékünk helyreállítására, megmentésére fordítják.**

2007-ben a báli közönség adakozásából összegyűlt támogatást a szavazatok alapján egy fachwerk-szerkezetű **villányi prэшáz** helyreállítása nyerte, ugyanakkor a bál során, sőt, még azt követően is egyösszegű további felajánlások érkeztek lelkes műemlék-barátoktól. Ennek köszönhető, hogy a fenti prэшáz mellett restaurálásra került egy szentendrei későbarokk lakóház klasszicizáló főbejárata, Zirc-Aklimajor kápolnájának barokk kapuzata, megújult a soproni csillagvizsgáló-torony kilátóterasa, valamint elkészült Sármégy elpusztult középkori templomromjának műemléki bemutatása.

A bálra **2008. február 2-án, szombaton 19 órai kezdettel** kerül sor a **Magyar Nemzeti Múzeum Dísztermében** és a kapcsolódó helyiségekben.

Védnökök: **dr. Mezős Tamás, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal elnöke** és **dr. Kovács Tibor, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója.**

A bál résztvevői a helyszínen szavazataikkal döntenek el, hogy a műemléki szakemberek javaslatai alapján kiválasztott műemlék(ek) vagy műemléki részlet(ek) közül melyik vagy melyek nyeri(k) el a bevételből a támogatást.

A szavazást segíti a pályázó helyszínek bemutatása is.

Jegyek **elővételben vásárolhatók** a KÖH területi irodáiban és ügyfélszolgálatán (1014 Budapest, Táncsics M. u. 1.) 3000.- forintos áron, illetve négyszemélyes asztalok 50.000.- forintos áron.

Felülfizetések és támogatások köszönettel fogadtatnak. Utóbbiakról a befogadó közhasznú alapítvány igazolást ad ki.

További információ: 06-70-407-5355.

✱

"Antik zenekultúra - magyar zenekultúra" - január 22. 15 óra

A már télen is nyitva tartó Aquincumi Múzeum 2008-ban első rendezvényét a Magyar Kultúra Napja alkalmából rendezi, ahol a látogatók orgona koncerttel egybekötött előadáson vehetnek részt. Az aquincumi vízi orgonán játszik Kemény Kinga orgonaművész és az orgona történetéről, működéséről előadást tart Kaba Melinda régész. A résztvevők maguk is megszólaltathatják a múzeumban kiállított orgonát.

Az előadást 2008. február 22-én 15 órakor megismétlik !

Tisztelt Tagtársaink!

A Híradónkkal mellékelten megküldjük a 2008. évi tagdíjbefizetéshez szükséges csekket, a tagsági díjat kérjük legkésőbb 2008 március 31-ig befizetni.

Tagdíjaink a 2008-as évre változatlanok:

Egyéni tag éves tagdíja	12.000 Ft,
35 éves korig	6.000 Ft (50% kedvezmény)
65 éves kortól	6.000 Ft (50% kedvezmény)

(a vonatkozó nyilatkozatot mellékeljük, kérjük azt kitöltve szíveskedjenek nekünk visszajuttatni).

A 2008-as évre érvényes kártyájukat a befizetést követően postázzuk.

Előre is köszönjük ha adataikban (név, postacím, e-mailcím) történt esetleges változásokról levélben vagy e-mailen értesítenek bennünket!

*Minden kedves Tagtársunknak Békés, Boldog, Örömteli, Sikerekben és
Eredményekben Gazdag 2008-as évet kívánunk !!!*

ICOMOS Híradó, a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei

Szerkesztőség: 1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

Levél cím: 1535 Budapest, Pf. 721.

Telefon/fax: 212-76-15

E-mail: secretariat@icomos.hu

Honlap: www.icomos.hu

Kiadja a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal

Szerkesztő: Keller Annamária

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság tagságával járó előnyök:

- állandó informáltság a műemlékvédelem hazai és nemzetközi eseményeiről, pályázatairól, ösztöndíjairól, stb. az ICOMOS honlap (www.icomos.hu), az ICOMOS Híradó és az ICOMOS News/Nouvelles ICOMOS révén
- ingyenes belépésre jogosító tagsági kártya a világ legtöbb múzeumába, műemlékébe, romterületére
- az UNESCO/ICOMOS Dokumentációs Központjának szabad használata

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság pártoló Jogi tagja:
Kulturális Örökségvédelmi Hivatal